

UOT 811; 811.41

QURANDA İŞLƏDİLMİŞ ANTROPONİM VƏ TOPONİM OLMAYAN QEYRİ-ƏRƏB MƏNŞƏLİ XÜSUSİ İSİMLƏR

M.AĞAVERDİYEV

Bakı Dövlət Universiteti

maisagaverdiev@bsu.edu.az

Quranda işlədilmiş qeyri-ərəb mənşəli sözlər mövzusu Quran nazil olduğu dövrdən etibarən dilçi və müfəssirlərin nəzər-diqqətini cəlb etmişdir. Klassik müfəssirlərdən başlayaraq qeyri-ərəb mənşəli bu və digər söz haqqında mülahizələr yürüdülmüşdür. İyirminci əsrdən etibarən isə bir sıra avropalı şərqşünaslar da bu mövzunu yaxından tədqiq etməyə başlamışlar.

Qurani-Kərimdə işlədilmiş qeyri-ərəb mənşəli sözlərin təxminən dördə birini xüsusi isimlər təşkil edir. Bu isimlər də öz növbəsində üç qrupa bölünür. Birinci qrupa qeyri-ərəb mənşəli antroponimlər, ikinci qrupa qeyri-ərəb mənşəli toponimlər, üçüncü qrupa isə antroponim və toponim olmayan qeyri-ərəb mənşəli xüsusi isimlər daxildir. Bu məqalədə biz üçüncü qrupa daxil olan isimlər, yəni Qurani-Kərimdə işlədilmiş antroponim və toponim olmayan qeyri-ərəb mənşəli xüsusi isimlər mövzunu araşdıracağıq.

Açar sözlər: xüsusi isimlər, alınma söz, ərəb mənşəli söz, qeyri-ərəb mənşəli söz

Məqalədə Quranda işlədilmiş antroponim və toponim olmayan qeyri-ərəb mənşəli xüsusi isimlər mövzusu araşdırılmışdır. Qeyd etmək lazımdır ki, Qurandakı qeyri-ərəb mənşəli sözlərin təxminən dördə birini xüsusi isimlər təşkil edir. Xüsusi isimlər də öz növbəsində üç qrupa bölünür. Birinci qrupa qeyri-ərəb mənşəli antroponimlər, ikinci qrupa qeyri-ərəb mənşəli toponimlər, üçüncü qrupa isə antroponim və toponim olmayan qeyri-ərəb mənşəli xüsusi isimlər daxildir. Bu məqalədə biz üçüncü qrupa daxil olan isimlər, yəni Qurani-Kərimdə işlədilmiş antroponim və toponim olmayan qeyri-ərəb mənşəli xüsusi isimlər mövzunu araşdırmışıq. Tədqiqat obyektini İslam dininin müqəddəs kitabı olduğu üçün müsəlmanlarla yanaşı avropalı şərqşünasların da marağına diqqətinə olmuşdur. Məqalənin hazırlanmasında orijinal klassik ərəb mənbələrinə üstünlük verilmişdir. Bu da onunla əlaqədardır ki, sonradan yazılmış əsərlər də məhz həmin klassik ərəb mənbələrinə əsaslanmışdır.

Antroponim və toponim olmayan qeyri-ərəb mənşəli xüsusi isimlər. Qurani-Kərimdə işlədilmiş antroponim və toponim olmayan qeyri-ərəb mənşəli xüsusi isimlər aşağıdakılardır:

1. إبليس sözü [ʾİbliˁs]; (İblis, şeytan). Bu söz Quranda 11 dəfə, o cümlədən əl-Bəqərə surəsinin 34-cü ayəsində işlədilmişdir. Rağib İsfahani [4, 60] bu sözün “ümidini itirmək, məyus olmaq” mənasını verən “بَلَسَ” kökündən olduğunu qeyd edərək sırf ərəb mənşəli olduğunu bildirmiş, şeytanın da məhz Allahın rəhmətindən məyus olduğu üçün İblis adlandırıldığını göstərmişdir. Əksər klassiklər, o cümlədən Təbəri də eyni fikirdə olmuşdur. Lakin Zəməxşəri onun alınma söz olduğunu bildirmişdir [9, 23].

Avropalı tədqiqatçıların çoxu bu sözün yunan dilindəki “diapolos” sözündən alındığı fərziyyəsini irəli sürmüşlər. Yunancadakı mənası “düşmən, rəqib” olan bu söz kilsə tədqiqatçılarının əsərlərində “şər ordusunun başçısı” mənasında işlədilmişdir ki, bu da “إبليس” sözünün Qurandakı mənası ilə tam uyğun gəlir. Əgər bu fərziyyə ilə razılaşsaq, onda “إبليس” sözünün siryani dilinin vasitəsilə ərəb dilinə keçməsi fikri ilə razılaşmaq olar. Lakin arami dilli xristianlar arasında da bu sözün yayılması fikrini qəbul etsək, onda belə bir nəticəyə gəlmək olar ki, bu söz ya arami dilinin vasitəsilə, ya da bilavasitə yunan dilindən ərəb leksikonuna daxil olmuşdur.

2. إنجيل sözü [ʾİnciˁl]; (İncil, İsa peyğəmbərə nazil olmuş səmavi kitab). Bəzi müəlliflər bu sözün “تجل” kökündən düzəlmiş ərəb sözü olduğunu demişlər. Lakin Zəməxşəri qətiyyətlə onlara qarşı çıxaraq bildirmişdir ki, bəzi qıraətlərdə bu sözün “أنجيل” kimi tələffüz edilməsi onun alınma söz olduğundan xəbər verir [8, 336]. Cəvaliqi [6, 17], İbn Mənzur [16, 171] və Zübeydi kimi leksikoqraflar da “إنجيل” sözünün qeyri-ərəb mənşəli olduğunu göstərmişlər. Onun alınma söz olduğunu deyənlərin çoxu ya ibri, ya da siryani dilindən gəldiyini bildirmişlər. Həbəş və səba dilindən gəldiyini deyənlər də vardır. Lakin səba kitabələrində bu sözə qətiyyətlə rast gəlinməmişdir. Daha inandırıcı görünən odur ki, bu söz yunan mənşəlidir. Hərçənd ərəb dilinə bilavasitə yunan dilindən deyil, siryani dilindən keçmişdir. Frankel isə belə hesab edir ki, “إنجيل” sözü ərəb dilinə bilavasitə yunan dilindəki “ogliyon” və ya “anglion” sözündən keçmişdir. “إنجيل” sözü Quranda 12 dəfə təkrar edilmişdir.

3. تَبَعَ sözü [Tubbəˁ]; (Himyər hökmdarlarına verilmiş ləqəb). Bir çox mənbələrdə “تَبَعَ” sözünün Himyər dövlətinin hökmdarlarına verilmiş ləqəb olduğu bildirilir. Bu da ondan irəli gəlmişdir ki, hər bir hökmdar özündən əvvəlki hökmdarın yolu ilə gedib sanki ona tabe olmuşdur. Zəməxşəri isə Himyər dövlətinin hökmdarlarından birinin adının “تَبَعَ” olduğunu bildirir. O hətta Tubbənin peyğəmbər olması ehtimalı ilə bağlı həzrət Peyğəmbərdən belə bir hədis də nəql edir: “ما أدري أكان تبع” (Bilmirəm Tubbə peyğəmbər olub, ya yox.) Zəməxşəri, həmçinin yazır ki, deyilənlərə görə Kəbə evinin örtüyünü də Tubbə salmışdır [10, 279-280].

Frankel “تَبَعَ” sözünün həbəş dilindən götürüldüyünü və mənasının “qüvvətli, mərdanə” olduğunu qeyd edir. Nöldeke də Frankelin fikri ilə razılaşır. Lakin Cənubi Ərəbistandakı kitabələrdən də məlum olduğu kimi, bu söz Cənubi Ərəbistan ləhcəsindən ərəb dilinə keçmişdir. Belə görünür ki, Quranda 2 dəfə – “əd-Duxan” surəsinin 37 və “Qaf” surəsinin 14-cü ayələrində işlədilmiş “تَبَعَ” sözü İslamdan qabaqkı ədəbiyyatda da geniş yayılmışdır.

4. تَوْرَاة sözü [Taurat]; (Musa peyğəmbərə nazil olmuş səmavi kitab). Yəhudilərin müqəddəs kitabının adı olaraq nəzərdə tutulmuş bu söz Quranda 18 dəfə təkrar edilmişdir. Bəzi müəlliflər, o cümlədən İbn Mənzur və Rağib İsfahani [4, 521] onun “وَرَى” kökündən düzəlmiş ərəb mənşəli söz olduğunu qeyd etmişlər. Ancaq əksər tədqiqatçılar, o cümlədən Zübeydi və Bəğəvi haqlı olaraq “تَوْرَاة” sözünün ibri dilindən alındığını bildirmişlər. Zəməxşəri “əl-Kəşşaf” əsərində [8, 335] onun ərəb mənşəli olduğunu deyənlərin fikrinə qarşı çıxmışdır. Avropalı şərqşünaslar, o cümlədən Qayger, Kremer, Marqlit, Cefri də “تَوْرَاة” sözünün ibri mənşəli olduğunu qeyd etmişlər. Yalnız Frankel onun arami dilindən götürüldüyünü bildirmişdir. “تَوْرَاة” sözündən İslamdan əvvəlki ədəbiyyatda da geniş istifadə edilmişdir.

5. رُوم sözü [Rūm]; (Bizans, bizanslılar. “روم” sözü əslində yunanlar üçün nəzərdə tutulmuş ümumi bir isim olsa da Bizans imperiyasının adı kimi də qəbul edilmişdir. Bir çox qədim müsəlman mənbələrində bu sözün sırf ərəb mənşəli olduğu bildirilərək “meyl etmək, istəklilə olmaq” mənasını bildirən “رام” feilindən alındığı göstərilmişdir. Bizanslılar tarixən Konstantinopolu ələ keçirmək istəyində olduğu üçün ərəblər onları “روم” adlandırmışlar. Lakin Cəvaliqi, habelə Suyutinin fikrincə “روم” sözü ərəb dilinə başqa dildən keçmişdir. Latın dilindəki Roma sözündən götürülmüş bu söz ərəb dilinə yunan və ya siriyanı dili vasitəsilə keçmişdir. Bu proses ərəblərin bilavasitə Şərqi Roma imperiyası ilə əlaqəsi nəticəsində baş vermişdir. “روم” sözü Qurani-Kərimdə yalnız bircə dəfə – eyniadlı surənin 2-ci ayəsində işlədilmişdir.

6. زُبُر sözü [Zəbūr]; (Davud peyğəmbərə nazil olmuş səmavi kitab). Bu sözün qiraətində “زُبُور” forması ilə yanaşı “زُبُور” formasına da təsadüf edilir [4, 211]. “زُبُور” sözü Quranda 3 dəfə (“ən-Nisa” surəsinin 163, “əl-İsra” surəsinin 55 və “əl-Ənbiya” surəsinin 105-ci ayələrində) işlədilmişdir. 7 dəfə isə bu sözün cəm forması olan “زُبُر” sözündən istifadə edilmişdir. Cəm formasında işlədilmiş ayələrdə, məsələn, “وَإِنَّهُ لَفِي زُبُرِ الْأَوَّلِينَ” ayəsində (“əş-Suəra” 196) “bütün səmavi kitablar, səhifələr” mənasında, yalnız “وَكُلُّ شَيْءٍ فَعَلُوهُ فِي الزُّبُرِ” ayəsində (“əl-Qəmər” 52) “insanların əməl dəftərləri” mənasında nəzərdə tutulmuşdur. Lakin sözün tək formasında işlədildikdə təkcə Davud peyğəmbərə nazil olmuş kitab nəzərdə tutulmuşdur. Əksər müəlliflər bu sözün “yazmaq” mənasını verən “زَبَرَ” kökündən düzəlib ərəb mənşəli olduğunu bildirmişlər [18, 324; 4, 211]. Lakin avropalı şərqşünaslardan Frankel onun siriyanı, ya da həbəş dilindən alındığını iddia etmişdir. Qurandan əvvəlki ərəb ədəbiyyatında da “زُبُور” sözündən geniş istifadə edilmişdir. Məsələn, İmriul-qeysin bir beytində deyilir:

لَمَنْ طَلَّ أَبْصَرَتْهُ فَشَجَانِي كَخَطِّ زُبُورٍ فِي عَسِيبِ يَمَانِي

7. سَلْسَبِيل sözü [Səlsəbi-İ]; (Səlsəbil bulağı). Quranda yalnız bir dəfə – “əl-İnsan” surəsinin 18-ci ayəsində işlədilmiş bu söz Cənnətdə bir bulaq adını ifadə edir. Bəzi mənbələrdə onun qeyri-ərəb mənşəli söz olduğu bildirilir [6, 85]. Zəməxşəri yazır ki, bəzi müfəssirlər “سَلْسَبِيل” sözünün əslində “سَلَّ سَبِيلًا” (bir yol soruş) ifadəsindən düzəldiyini bildirmişlər. Sanki Cənnətdəki həmin bulağa çatmaq üçün yaxşı əməllər vasitəsilə soraqlayıb yol tapmaq lazımdır [10, 672]. Bəzi mənbələrdə bu sözün fars mənşəli olduğu göstərilə də onun alınma

olduğu bir o qədər də inandırıcı görünür.

8. شِعْرَى sözü [Şi'rā]; (Şira ulduzu). Müfəssirlər Şira ulduzunun İslamdan öncə Bəni-Xüzaə qəbiləsinin ibadət etdiyi ulduz olduğunu və bunu Əbu Kəbşə adlı bir nəfərin adət halına saldığını yazırlar. [10, 428] Əksər leksikoqraflar bu sözün “tük” mənasındaki “شَعْرٌ” kökündən düzəldiyini, ərəb mənşəli söz olub “tükli” mənasını verdiyini bildirmişlər. Artur Cefri isə onun yunan dilindəki “shepios” sözündən götürüldüyünü, sadəcə olaraq “p” samitinin “ع” samiti ilə əvəz edildiyini qeyd etmişdir [2, 272]. Ancaq Cefrinin bu iddiası elə də ağlabatan görünür. Çünki “شِعْرَى” sözü yunan dilindəki “shepios” sözündən alınsaydı və “p” samiti “ع” samiti ilə əvəz edilsəydi, onda bu söz “شِعْرَى” yox, “شِعْعَا” formasında olmalı idi. “شِعْرَى” sözü Quranda təkə bir dəfə, “ən-Nəcm” surəsinin 49-cu ayəsində işlədilmişdir.

9. فِرْعَوْنُ sözü [Fir'aun]; (Firon). Müfəssirlər yazırlar ki, Firon Misir hökmdarlarına verilmiş ləqəb olmuşdur. İran şahlarına Xosrov, Bizans hökmdarlarına imperator ləqəbi verildiyi kimi, Misir hökmdarlarına da Firon ləqəbi verilmişdir. Cəvaliqi “فِرْعَوْنُ” sözünün alınma olduğunu bildirmişdir [6, 112]. Əksər şərqşünaslar da bu fikirdə olmuşlar. “فِرْعَوْنُ” sözünün ibri, siryani, həbəş, yunan dillərində də oxşar variantlarına rast gəlirik. Bəzi müəlliflər onun ibri dilindən alındığını bildirsə də ərəb dilindəki formasına ən uyğun gələni siryani dilindəki formadır. Şpringer maraqlı bir məsələyə toxunaraq bildirir ki, bütünlüklə Misirdə cərəyan edən hadisələrdən bəhs edən “Yusuf” surəsində birçə dəfə də olsun “فِرْعَوْنُ” sözü işlədilməmişdir. Bu isə onu göstərir ki, deməli, o vaxta qədər “فِرْعَوْنُ” sözü hələ ortaya çıxmayıbmış. İslamdan öncəki ədəbiyyatda “فِرْعَوْنُ” sözünün işlədilməsinə dair mötəbər mənbəyə rast gəlinmir. Züheyr və Ümyyənin bəzi beytlərində bu söz işlədilsə də, həmin beytlərin adı çəkilən şairlərə mənsub olmadığı məlum olmuşdur.

10. قُرْآنُ sözü [Qur'ān]; (Quran, Məhəmməd peyğəmbərə nazil olmuş səmavi kitab). Qurani-Kərimdə “قُرْآنُ” sözü 52 dəfə “ال” müəyyənlik artıqlı ilə, 20 dəfə isə artiklsız verilmişdir. Artiklsız verilmiş 20 yerdən dördündə, “əl-İsra” surəsinin 78-ci (“أَقِمِ الصَّلَاةَ لِذُلُوكِ السَّمْسِ إِلَى غَسَقِ اللَّيْلِ وَقُرْآنِ الْفَجْرِ إِنَّ قُرْآنَ الْفَجْرِ كَانَ مَشْهُودًا”) və “əl-Qiyamə” surəsinin 17-18-ci (“إِنَّ عَلَيْنَا جَمْعَهُ وَقُرْآنَهُ. فَإِذَا قَرَأَهُ فَاتَّبِعْ قُرْآنَهُ”) ayələrində söhbət heç də səmavi kitab olaraq nazil edilmiş Qurandan getmir. “Əl-İsra” surəsinin 78-ci ayəsində “sübh namazı”, “əl-Qiyamə” surəsinin 17 və 18-ci ayələrində isə “oxutmaq” mənasında nəzərdə tutulmuşdur [1, 378; 1, 845].

“قُرْأَ” kökünə cüzi fərqlərlə Sami dillər qrupundan Cənubi Ərəbistan ləhcəsində, həbəş, arami, ibri və finik dillərində də rast gəlirik. Lakin akkad dilində və Şimali Ərəbistan ləhcəsində bu sözə təsadüf edilmir.

Geniş yayılmış fikrə görə “قُرْآنُ” sözü “قُرْأَ” kökündən olub ismi-feildir. Quranın nazil olduğu vaxta qədər bu sözün işlədilməsinə təsadüf edilmədiyini üçün bəzi şərqşünaslar belə hesab etmişlər ki, “قُرْآنُ” sözünü ilk dəfə Mühəmməd (s) peyğəmbər özü işlətməmişdir. Lakin Qətadə və Əbu Übeydə kimi klassik leksikoqraflar “قُرْآنُ” sözünün “قُرْنٌ” kökündən götürüldü “toplamaq” mənasını verdiyini bildirmişlər. Ancaq Suyuti qeyd edir ki, bir qrup dilçilər “قُرْآنُ” sözünün nə “قُرْأَ”, nə də “قُرْنٌ” kökündən götürülmədiyini bildirmişlər. Onların fikrincə “تَوْرَاةٌ” yəhu-

dilərin, “إنجيل” isə xristianların səmavi kitabının adı olduğu kimi, “فُرْآن” da müsəlmanların səmavi kitabı üçün nəzərdə tutulmuş xüsusi bir isimdir [14, 124].

Bəzi şərqşünaslar “فُرْآن” sözünün ibri dilindən qaynaqlandığını bildirmişlər. Nöldekenin bu sözün “قرأ” kökündən düzəldiyini bildirməsinə baxmayaraq o da bu fikrə üstünlük vermişdir. Lakin siryani dilində “قراءة” sözünün “müqəddəs kitabı oxumaq” mənasını verdiyini nəzərə alaraq “فُرْآن” sözünün də məhz siryani dilindən alındığı daha inandırıcı görünür.

11. فُرَيْش sözü [Qureyş]; (Məkkə şəhərinin Məhəmməd peyğəmbərin də mənsub olduğu ən güclü ərəb qəbiləsi). Mühəmməd (s) peyğəmbərin də mənsub olduğu qəbilənin məhz “فُرَيْش” adlanmasının səbəbi barədə fərqli mülahizələr yürüdülmüşdür. Zəməxşəri yazır ki, Qüreyş qəbiləsinin adı Qüreyş ibn Nəzr ibn Kənanənin adından götürülmüşdür. Leksik mənası “kiçik köpək balığı” deməkdir. Başqa bir mülahizəyə görə qüreyşlilər ticarət və alış-verişlə məşğul olduğu üçün onların qəbiləsi Qüreyş adlandırılmışdır [10, 801]. Bəzi müəlliflərin fikrincə isə bu qəbilənin adamları Məkkədə toplaşdığı üçün “فُرَيْش” adlandırılmışdır. Bu söz “toplaşmaq” mənasını verən “تَقَرَّش” sözündən düzəlməmişdir [15, 226]. Nöldeke belə hesab edir ki, “فُرْش” kökündən düzəlib “kiçik köpək balığı” mənasını verən “فُرَيْش” sözü yunan dilindəki “iti dişləri olan kiçik köpək balığı” mənasındakı “καρχarias” sözünün qısaldılmış formasıdır. Lakin bu söz ərəb dilinə bilavasitə deyil, arami dilinin vasitəsilə daxil olub müəyyən fonetik dəyişiklərə məruz qalmışdır. Bəzi şərqşünaslar isə “فُرَيْش” sözünün fars dilindəki “خورشید” sözündən alındığını bildirmişlər. “فُرَيْش” sözü Quranda yalnız bir dəfə – eyniadlı surənin 1-ci ayəsində işlədilmişdir.

12. يَهُود sözü [Yəhüd]; (İslam dininin meydana gəldiyi dövrdə yaşamış yəhudilər). Əksər dilçi və müfəssirlər Quranda 3 dəfə təkrar edilmiş bu sözün alınma olduğunu söyləsələr də onun ibri, yoxsa fars dilindən alındığı mübahisə obyektinə olmuşdur. Cəvaliqi [6, 157], Xifaci [7, 216] onun ibri mənşəli olduğunu bildirmişlər. Suyuti “əl-İtqan” əsərində “هُود” sözünün ibri mənşəli olduğunu qeyd etsə də, “əl-Mutəvəkkili” əsərində onun fars dilindən alındığını bildirmişdir. Lakin bu sözün fars dilindən alındığını iddia etmək olduqca təəccüblü görünür. Düzdür, Avestada da bu sözə rast gəlirik, ancaq belə nəticəyə gəlmək olar ki, bu söz həm qədim fars, həm də ərəb dillərinə arami dilinin vasitəsilə ibri dilindən keçmişdir.

“يَهُود” sözünün İslama qədərki ədəbiyyatda, o cümlədən İmriul-Qeysin şeirlərində də işlədilməsi onu göstərir ki, Cahiliyyətdə ərəbləri bu sözlə tanımaq olmuşlar. Qeyd etmək yerinə düşər ki, Quranda “يَهُود” sözünün işlədildiyi bütün ayələrdə Mühəmməd (s) peyğəmbərin dövründəki yəhudilər nəzərdə tutulmuşdur. Qədim dövr yəhudilərindən söhbət gedən ayələrdə isə onların barəsində “بني إسرائيل” ifadəsi işlədilmişdir.

Biri “يَهُودِي”, üçü isə “هُود” olmaqla “يَهُود” sözü Quranda ümumilikdə 12 dəfə təkrar edilmişdir.

Nəticə. Məqalədə Quranda işlədilmiş antroponim və toponim olmayan xüsusi isimlər mövzusu araşdırılmışdır. Qeyd etmək lazımdır ki, Qurandakı qeyri-ərəb mənşəli sözlərin təxminən dördüdə birini xüsusi isimlər təşkil edir. Xüsusi

isimlər də öz növbəsində üç qrupa bölünür. Birinci qrupa qeyri-ərəb mənşəli antroponimlər, ikinci qrupa qeyri-ərəb mənşəli toponimlər, üçüncü qrupa isə antroponim və toponim olmayan qeyri-ərəb mənşəli xüsusi isimlər daxildir. Bu məqalədə biz üçüncü qrupa daxil olan isimlər, yəni, Qurani-Kərimdə işlədilmiş antroponim və toponim olmayan qeyri-ərəb mənşəli xüsusi isimlər mövzusunun araşdırılmışıq. Məqalədə Quranda işlədilmiş 12 sözdən bəhs edilir. Burada klassik ərəb dilçi və müəllifləri ilə yanaşı avropalı şərqşünasların fikirlərinə də toxunulmuşdur. Bəzi müəlliflər burada qeyd edilmiş sözləri ərəb mənşəli hesab etsələr də onların fikrinə hörmətlə yanaşılmış, lakin sözlərin qeyri-ərəb mənşəli olduğu qətiyyətlə bildirilmişdir. Bu sözlərin alınma olduğu fikrimizdə eyni mövqedə olan tədqiqatçılarla da müəyyən fikir ayrılığı vardır. Belə ki, burada qeyd edilmiş bəzi sözlərin hansı dildən alınması məsələsində həmin müəlliflərlə fərqli mövqələrdən çıxış edilmişdir.

ƏDƏBİYYAT

1. Məmmədliyəv V.M. Qurani-Kərimin tərcüməsi \V.M Məmmədliyəv, Z.M. Bünyadov. Bakı: Şərq-Qərb, 2012, 956 s.
2. Cefry A. The foreign vocabulary of the Koran. Tehran: Tus, 2006, 462 p.
3. القرآن الكريم المدينة المنورة، مجمع الملك فهد لطباعة المصحف الشريف، 1428 هـ، 604 ص.
4. راغب الاصفهاني، المفردات في غريب القرآن، طهران، دفتر نشر الكتاب 1404 هـ، 556 ص.
5. ثعالبي، فقه اللغة، مكتبة العصرية، بيروت، 1979، 611 ص.
6. الجواليقي، المعرب فيما وقع من كلام العرب، القاهرة، مطبعة الميمنية، 1420 هـ، 158 ص.
7. الخفاجي، شفاء الغليل فيما في كلام العرب من الخيل، القاهرة، مطبعة الميمنية، 1418 هـ، 245 ص.
8. الزمخشري، الكشاف عن حقايق غوامض التنزيل و عيون الأقاويل في وجوه التأويل، منشورات البلاغة، [مجلدات]، المجلد الأول، قم، 1413 هـ، 697 ص.
9. الزمخشري، الكشاف عن حقايق غوامض التنزيل و عيون الأقاويل في وجوه التأويل، منشورات البلاغة، [مجلدات]، المجلد الثالث، قم، 1413 هـ، 619 ص.
10. الزمخشري، الكشاف عن حقايق غوامض التنزيل و عيون الأقاويل في وجوه التأويل، منشورات البلاغة، [مجلدات]، المجلد الرابع، قم، 1413 هـ، 825 ص.
11. السيوطي، المزهرة، مطبعة السعيدية، القاهرة، 1987، 344 ص.
12. السيوطي، المهذب فيما وقع في القرآن من المعرب، مطبعة السعيدية، بيروت، 1982، 14 ص.
13. محسن بيدارفر، ترتيب المعجم المفهرس لألفاظ القرآن الكريم، انتشارات بيدار، قم 1314 هـ، 750 ص.
14. ابن منظور، لسان العرب، [18 مجلد]، المجلد الأول، دار إحياء التراث العربي، الطبعة الأولى، بيروت، 1988، 566 ص.
15. ابن منظور، لسان العرب، [18 مجلد]، المجلد الثامن، دار إحياء التراث العربي، الطبعة الأولى، بيروت، 1988، 282 ص.
16. ابن منظور، لسان العرب، [18 مجلد]، المجلد الرابع عشر، دار إحياء التراث العربي، الطبعة الأولى، بيروت، 1988، 350 ص.
17. مجد الدين محمد ابن يعقوب الفيروز ابادي، [مجلدين]، القاموس المحيط، دار إحياء التراث العربي، طبعة جديدة محققة، الطبعة الأولى، بيروت، 1997، 1882 ص.
18. ابو نصر اسماعيل ابن حماد الجوهرى الفارابى، الصحاح، [5 مجلدات]، دار إحياء التراث العربي، الطبعة الأولى، بيروت، 1999، 2123 ص.

СОБСТВЕННЫЕ ИМЕНА НЕАРАБСКОГО ПРОИСХОЖДЕНИЯ, ИСПОЛЬЗОВАННЫЕ В КОРАНЕ НЕ ЯВЛЯЮЩИЕСЯ АНТРОПОНИМАМИ И ТОПОНИМАМИ

М. АГАВЕРДИЕВ

РЕЗЮМЕ

Статья посвящена исследованию собственных имен неарабского происхождения, использованных в Коране и не обозначающих антропонимы и топонимы. Следует отметить что, одна четверть слов неарабского происхождения, использованных в Коране состоит из собственных имен. Собственные имена, в свою очередь делятся на три группы. Первая группа включает в себе антропонимы неарабского происхождения, вторая группа топонимы неарабского происхождения, третья группа собственные имена неарабского происхождения, которые не являются антропонимами и топонимами. В этой статье рассматривается третья группа собственных имен, т.е. собственные имена неарабского происхождения употребляемых в Коране и необозначающие антропонимы и топонимы.

В статье автор исследует 12 собственных имен неарабского происхождения и рассматривает мнения европейских востоковедов наряду с мнениями арабских языковедов и грамматистов на эту тему. Несмотря на то, что некоторые ученые считают эти собственные имена арабского происхождения, автор смог доказать, что они имеют неарабское происхождение. Еще одна проблема заключается в том, что из каких языков эти имена заимствованы. И в этом вопросе имеется разногласие между языковедами и учеными.

Ключевые слова: имена собственные, заимствованные слова, слова арабского происхождения, слова неарабского происхождения

PROPER NOUNS OF NON ARABIC ORIGIN THAT ARE NOT ANTHROPONYMS AND TOPONYMS USED IN THE QUR'AN

M.AGHAVERDIYEV

SUMMARY

In this article the subject of proper nouns that are not anthroponyms and non-toponyms used in the Qur'an is investigated. It should be noted, that proper nouns comprise about a quarter of the words of non-Arabic origin in the Qur'an. Proper nouns, in turn, are divided into three groups. The first group includes anthroponyms of non-Arabic origin, the second group consists of toponyms of non-Arabic origin, and the third group is composed of proper nouns of non-Arabic origin that are not anthroponyms and toponyms.

In this article we have investigated the subject of nouns belonging to the third group, meaning, proper nouns of non-Arabic origin that are not anthroponyms and toponyms used in the Holy Quran. The article discusses 12 words used in the Quran. Both the opinions of classical Arabic linguists and authors, and of European orientalists are touched upon here. Although some authors consider the words highlighted here to be of Arabic origin, and though their opinions are respected, it is stated in this article that the words are of non-Arabic origin. There are still certain disagreements among researchers who are of the same opinion that these are borrowed words.

Thus, those same authors have taken different positions on which language some of the words indicated here are derived from.

Keywords: proper names, borrowed word, Arabic word, non-arabic word